

Наливайко Л. Р.

доктор юридичних наук, професор

Орешкова А. Ф.

слухач магістратури

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 35.072.6:32.019.5

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Досліджено зміст громадського контролю в контексті перехідного етапу суспільної трансформації, формування громадянського суспільства у сучасних умовах євроінтеграції та глобалізації. Проаналізовано наукові підходи до визначення поняття «громадський контроль» та подано авторську дефініцію цього поняття.

Ключові слова: *контроль, громадський контроль, державний контроль, громадянське суспільство, правова держава, демократія, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, євроінтеграція*

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем науки конституційного права України є забезпечення реальної дії конституційних норм, які закріплюють механізм здійснення та гарантування суверенної волі народу. Цьому сприяють процеси конституційної модернізації та інтеграції України в Європейський Союз. На сучасному етапі політичного розвитку в умовах децентралізації влади важливого значення набуває політика громадського контролю як ефективного інструменту забезпечення громадсько-державної збалансованості умов суспільної життєдіяльності.

Безпосередньою вихідною точкою для визначення такої конституційно-правової категорії, як *громадський контроль*, є стаття 3 Конституції України, у якій зазначено, що держава відповідає перед людиною за свою діяльність.

Для нашої країни, де багато років контрольний вектор з боку держави за життям людини був спрямований виключно «згори вниз», проблема зворотного впливу залишається актуальною. Так, основна увага дослідників зосереджена на державному контролі й нагляді як його формі. При цьому суспільство розглядається лише як суб'єкт контролю. У цьому аспекті постає питання громадського контролю, який розглядають як невід'ємний елемент забезпечення законності, котрий позитивно впливає на якість підготовки законів та інших нормативно-правових актів, що відображається на процесі забезпечення єдиного правового простору України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Громадський контроль є важливою складовою громадського самоврядування, з розвитком якого пов'язане становлення громадянського суспільства, темпи його утвердження. Дослідження окремих теоретичних аспектів здійснення громадського контролю розробляли у своїх працях В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Бакуменко, Ю. Барабаш, А. Васіна, С. Вітвіцький, В. Гаращук, І. Жаровська, А. Крупник, С. Кушнір, В. Латишева, В. Малиновський, Т. Наливайко, С. Новіков, Т. Панченко, Б. Паршин, В. Погорілко, О. Полтараков, Л. Рогатіна, С. Тимченко, В. Цветков, С. Шестак та інші. Проте є підстави зауважити, що проблемні моменти навколо цього інституту, які виникають під час запровадження громадського контролю, залишаються дослідженими досить поверхово. Не зменшуючи наукового внеску попередників, необхідно звернути увагу, що в юридичній науці існує потреба формулювання реальних гарантій здійснення народом України своєї влади, зокрема, чіткого визначення поняття громадський контроль.

Метою статті є спроба авторів на основі методологічного аналізу, враховуючи визначені інтерпретації поняття *громадський контроль*, запропонувати власний підхід до розуміння цієї загальнотеоретичної категорії.

Виклад основного матеріалу. Із проголошенням незалежності почався процес формування та розвитку демократичних засад українського суспільства, дедалі більшої популярності в наукових колах набуває ідея підконтрольності та підзвітності державної влади громадськості [1].

Д. Арабаджиєв зазначає, що у демократичній державі існує державний контроль та контроль з боку громадськості, який передбачає наділення народу правами здійснювати та реалізовувати контроль на законодавчому рівні [2, с. 13]. Його думку доповнює С. Шестак, який дотримується погляду щодо вживання терміна *громадський контроль* у випадках, коли йдеться про контроль одних цивільних суб'єктів над іншими [3, с. 39].

Дієвий контроль над владою можливий лише в межах демократичної конституційної держави, де влада розосереджена, врегульована, обмежена правом, доступна, передбачувана, ефективна. Демократія як принцип внутрішньої організації й діяльності політичних інститутів – явище високорозвинутого громадянського суспільства [4, с. 6]. Д. Сірик зауважує, що участь громадських об'єднань в управлінні державними справами дає змогу забезпечити такі істотні характеристики органів влади, як публічність, відкритість, взаємодія з громадянським суспільством, орієнтація на суспільну підтримку, запобігання конфліктам тощо. Залучення громадськості до процесу державного управління юридична наука завжди розглядала як найважливішу складову правового статусу громадянина, що дає можливість діяти заради суспільного блага [5, с. 48]. Саме органи державної влади повинні забезпечити можливість отримання достовірних знань громадянами, реалізовувати принцип транспарентності державної влади на сучасному етапі політичного розвитку як інструмент забезпечення громадсько-державної збалансованості умов суспільної життєдіяльності.

На думку О. Андрійко, створюючи сильну, дієздатну державу, не слід забувати про її основне призначення – надійно захищати інтереси та права людини. Для цього необхідно сформувати відповідний механізм, який створював би умови реалізації, засоби захисту цих прав та сприяв подальшому їх здійсненню. Однією із гарантій такого служіння інтересам людини у сфері управління може бути контроль [6].

Досвід співпраці інститутів громадянського суспільства з органами влади у сфері громадського контролю засвідчує наявність проблем, що характерні для відносин між владою та громадським сектором в Україні в цілому: традиції замкненості державного апарату, непрозорість вироблення державної політики, взаємна недовіра, низька ефективність громадських об'єднань у лобюванні своїх позицій [7, с. 76]. Заслуговує на увагу думка Г. Лауб, що усяка влада дійсно виходить від народу, але при цьому вже ніколи до нього не повертається [8].

Для з'ясування змісту громадського контролю необхідно проаналізувати сутність поняття *контроль*. Це слово означає перевірку чи спостереження з метою перевірки. Т. Наливайко вважає контроль свідомою діяльністю соціального суб'єкта, якій притаманні пізнавальні, оцінювальні, регулятивні ознаки [9]. Як елемент соціального регулювання, підкреслює О. Бельков, він покликаний розкривати зародження та існування негативних явищ і тенденцій у станах і функціонування тих чи інших соціальних структур. Сутність контролю полягає не у вирішенні протиріч, а у зборі інформації, яка свідчить про їхнє існування, розкриває причини та обумовлює необхідність реагування на них [10, с. 115]. На нашу думку, подібний підхід до розуміння сутності громадського контролю дозволяє уникати спрощеного розуміння цього складного соціального явища.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зазначається одразу декілька трактувань: *контроль* – 1) перевірка відповідності контрольованого об'єкта встановленим вимогам; 2) перевірка, облік діяльності кого-, чого-небудь, нагляд за кимось, чимось; 3) установа чи організація, що здійснює нагляд за ким-, чим-небудь або перевіряє його [11, с. 569]. У «Юридичній енциклопедії» цей термін трактується як перевірка виконання законів, рішень тощо та є однією з найважливіших функцій державного управління. За об'єктами, суб'єктами і сферами поділяється на державний, відомчий, надвідомчий, виробничий та інші види контролю [12, с. 323].

На сьогодні в науковій літературі пропонується чимало трактувань поняття *контроль*. Їхній аналіз дає підстави стверджувати, що визначальною рисою контролю та його головною функцією є перевірка, а відмінності полягають у суб'єктах, які її проводять, об'єктах, на які вона спрямована, меті її проведення.

У сучасній науковій літературі відсутнє єдине визначення поняття *громадський контроль*, що зумовлюється складністю та багатоаспектністю цього поняття. Науковці переважно пропонують визначення поняття, зосереджуючи увагу на особливостях громадського контролю, що відрізняють його

від загального уявлення про нього. В юридичній енциклопедії подається визначення цього поняття, сформульоване О. Андрійко: *громадський контроль* – один із видів соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами і є важливою формою реалізації демократії, і способом залучення населення до управління суспільством та державою [13]. Цю точку зору поділяють А. Васіна, Л. Гордієнко, А. Мельник, О. Оболенський [14, с. 149]. За твердженням українського дослідника А. Крупника, громадський контроль є інструментом громадської оцінки виконання органами влади й іншими підконтрольними об'єктами їхніх соціальних завдань [15, с. 146-154]. Такий контроль є невід'ємною складовою системи публічного управління та незамінним чинником розвитку соціуму в умовах розбудови демократичної, соціальної, правової держави. О. Полтараков громадський контроль визначає як систему відносин громадянського суспільства з державою, яка ґрунтується на підзвітності органів державної виконавчої влади органам державної законодавчої влади (парламентський контроль) та недержавним структурам («третьому секторові» та ЗМІ) [16]. С. Новіков розглядає його як інституційну систему, завдяки якій громадянське суспільство через певні свої структури отримує право і здатність спостерігати за перебігом, процедурами та результатами виборчого процесу, контролювати їх відповідність чинному законодавству та нормам міжнародного права, вимагати усунення виявлених порушень [17, с. 18].

Незважаючи на розгалужене нормативно-правове регулювання, на законодавчому рівні відсутнє нормативне визначення громадського контролю. Так, наприклад, у Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами» згадується лише демократичний цивільний контроль, який визначено як комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних заходів для забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави, сприяння їхній ефективній діяльності і виконанню покладених на них функцій, зміцненню державної та військової дисципліни [18]. З метою створення ефективного механізму громадського контролю, забезпечення умов для належної реалізації прав і свобод громадян у цій сфері в науковій літературі висловлюється пропозиція щодо прийняття спеціального Закону «Про громадський контроль в Україні» [9; 19; 20]. Заслуговує на увагу думка І. Сквірського про те, що у нашій державі все ще відсутнє цілісне розуміння сутності, призначення та змісту інституту громадського контролю. Вирішення ситуації, що склалася, має здійснюватися у теоретичному та практичному напрямках. У першому випадку необхідно приділити підвищену увагу вивченню напрацювань зарубіжних авторів, присвячених питанням громадянського суспільства, форм та методів взаємодії інституцій останнього із суб'єктами публічної влади. У другому доречним виглядає проведення ґрунтовного аналізу існуючих на сьогодні правових засад інституту громадського контролю, які мають знайти свій подальший роз-

виток вже у спеціальних нормативних актах [21, с. 502].

Як бачимо, на сьогодні вчені та політичні діячі пропонують чимало трактувань поняття *громадський контроль*, що доводить актуальність, перспективність та необхідність подальшого його розгляду. Частина науковців зводять поняття до вказівки на суб'єктів, що здійснюють контрольну діяльність. Втім, на нашу думку, більш обґрунтованим є підхід учених, які розкривають природу громадського контролю, виходячи із його сутнісних рис, мети, на реалізацію якої він спрямований (І. Дрейслер [22, с. 35], В. Беляєв [23, с. 4]). Зазначений погляд використано у проекті Закону України «Про громадський контроль», що вносився на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України IV скликання І. Шаровим і А. Раханським. Під громадським контролем над органами державної влади та органами місцевого самоврядування автори розуміють здійснення правових, організаційних, інформаційних заходів для забезпечення неухильного дотримання органами державної влади та місцевого самоврядування положень Конституції, законів України, інших нормативно-правових актів з метою сприяння їхній ефективній діяльності й виконання покладених на них функцій захисту прав, свобод, інтересів громадян [24].

Опрацьований матеріал дозволив сформулювати визначення поняття *громадського контролю* як одного із видів соціального контролю у формі публічної перевірки діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування з використанням комплексу здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних заходів з боку громадян та їх об'єднань в умовах розбудови демократичної, соціальної, правової держави. Метою громадського контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування є сприяння їхній ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій захисту прав, свобод, інтересів громадян.

В Україні триває процес інституалізації громадянського суспільства, що потребує ухвалення значної кількості нормативно-правових актів, покликаних забезпечити участь населення в контролі за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування. Він почався не вчора, проте бурхливі події політичного життя країни надали йому нового поштовху. Говорячи про передумови формування правової бази громадського контролю, необхідно згадати також і про міжнародні (європейські) зобов'язання нашої держави, які вона взяла на себе під час набуття членства у таких інституціях, як Організація Об'єднаних Націй, Організація з безпеки та співробітництва в Європі тощо [21, с. 504]. Нині названими організаціями розроблено чималу кількість правил, рекомендацій та стандартів, що стосуються організації та здійснення громадського контролю в окремих сферах суспільного життя та мають бути імplementовані в національне законодавство. Як основоположні документи слід назвати Загальну декларацію прав людини [25], Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод [26], Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля [27] тощо.

Щодо міжнародних зобов'язань України, то не можна не згадати також і про її євроінтеграційні плани, які знайшли своє закріплення у чималій кількості правових актів, проте на особливу увагу заслуговує Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [28].

С. Вітвіцький наголошує на унікальності громадського контролю, яка полягає в тому, що будь-який суб'єкт контролю при виникненні достатніх підстав не зобов'язаний застосовувати свої можливості [29, с. 90]. О. Сушинський вважає контроль елементом статусу прав та свобод людини, що є її правом, яке вона може реалізувати безпосередньо, через громадські організації, через органи місцевого самоврядування та органи державної влади, їх посадових осіб. Так, це виключно право, а не обов'язок, адже головна умова ефективності громадського контролю – ініціативність його суб'єктів [30, с. 44]. Зазначена властивість свідчить про те, що громадському контролю притаманна диспозитивність.

Співпраця органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства є невід'ємним елементом демократичної політичної культури європейського зразка. Наявність налагоджених ефективно діючих каналів комунікації між органами влади та громадськими об'єднаннями виступає запорукою відкритості державної політики та її підконтрольності суспільству, і в цілому – відповідності стратегічним національним інтересам [7, с. 76]. Громадська участь у формуванні та реалізації державної політики може вважатися ефективною лише тоді, коли озвучені громадянами проблеми починають розв'язуватися за їхньої участі у процесі прийняття рішень [31, с. 11]. Слід зазначити, що становлення й розвиток громадського контролю значною мірою залежить від можливостей впливу на органи та посадових осіб державної влади та місцевого самоврядування за результатами контрольної діяльності.

Висновки. В Україні громадський контроль є невід'ємною складовою державного управління та місцевого самоврядування, а також найважливішим чинником розвитку громадянського суспільства. На сьогодні попри значну кількість публікацій науково-теоретичні інтерпретації багатьох аспектів громадського контролю мають фрагментарний та дискусійний характер. Сутність громадського контролю в сучасній державно-правовій думці розкривається переважно у вузькогалузевому напрямі. Виконавча та законодавча гілки влади докладають зусиль у напрямі участі громадськості у процесах контролю за діяльністю органів державного управління, але на практиці дієвість їх виконання та застосування залишається низькою. Головними причинами цього є відсутність системного бачення ролі громадського контролю за процесом прийняття рішень і втіленням їх у життя, недосконалість наявних механізмів реалізації форм взаємодії держави та суспільства в публічному управлінні. До сьогоднішнього дня в Україні так і не прийнято спеціального закону, який би заклав правове підґрунтя для названого інституту. З огляду на це увага вітчизняних авторів має бути зосереджена насамперед навколо удосконалення вихідних правових засад інституту громадського контролю,

наприклад, закріплення регулювання громадського контролю безпосередньо на рівні Закону України «Про громадський контроль».

Бібліографічні посилання

1. *Логачова В.В.* Вплив громадського контролю на демократизацію державної влади в Україні під час проведення виборчих кампаній / В.В. Логачова // Теорія і практика правознавства : електронне наук. фахове видання Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2011. – № 1.
2. *Арабаджиев Д.Ю.* Соціальний контроль, громадський контроль і громадський моніторинг: до питання співвідношення понять / Д.Ю. Арабаджиев // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2013. – Випуск 11. – С. 10–15.
3. *Шестак С.В.* Недержавний контроль за діяльністю міліції: теоретико-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Шестак С.В. – Х., 2009.
4. *Косінов С.А.* Громадський контроль над державною владою як принцип демократії / С.А. Косінов // Юрист України. – 2012. – № 4. – С. 5–11.
5. *Сірик Д.* Організаційно-правові форми участі громадян у діяльності виконавчої влади // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 9. – С. 48–51.
6. *Комзюк А.* Громадський контроль як засіб забезпечення законності у сфері державного управління [Електронний ресурс] / А. Комзюк, О. Паньчук // Вісник Харків. нац. ун-ту внутр. справ. – 2003. – Вип. 23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKhnuvs_2003_23_36.pdf.
7. *Іжа М.* Громадський контроль в системі публічного управління як ефективний інструмент експертизи державно-управлінських рішень / М. Іжа, О. Радченко // Публічне управління: теорія та практика. – 2012. – № 4 (12). – С. 74–79.
8. *Плуженко В.О.* Проблеми громадського контролю за діяльністю державних органів у сучасних умовах розвитку України [Електронний ресурс] / В.О. Плуженко, В. О. Кондратьєв. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2014/Pravo/2_166702.doc.htm.
9. *Наливайко Т.В.* Громадський контроль в Україні як інститут громадянського суспільства : теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Т.В. Наливайко. – Львів, 2010.
10. *Бельков О.* Гражданский контроль: каким он должен быть / О. Бельков // Гражданский контроль над вооруженными силами: иностранный опыт и специфика России / под общ. ред. Г. Хагена, А. Савинкина. – М., 1999.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь, 2007.
12. Большой энциклопедический словарь : в 2 т. / редкол. : А.М. Прохоров (гл. ред.). – М., 1991. – Т. 2 – 1991. – С. 686.
13. Юридична енциклопедія : в 6 т. / відп. ред. Ю.С. Шемшученко. – К., 1998. – Т. 1 : А–Г.
14. Державне управління : [навч. посібник] / [А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко] ; за ред. А.Ф. Мельник. – К., 2003.
15. *Крупник А.С.* Зарубіжний досвід громадського контролю: уроки для України / А.С. Крупник // Ефективність державного управління : зб. наук. праць ЛРІДУ. – Львів, 2007. – Вип. 14. – С. 146–154.
16. *Полтораков О.* Громадський контроль над «силовими» структурами в Україні: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / О. Полтораков. – Режим доступу : <http://www.niisp.org.ua/articles/109/>.
17. *Новіков С.* Інституціоналізація громадського контролю виборчого процесу в Україні: необхідність, здобутки, проблеми / С. Новіков // Людина і політика. – 2004. – № 5. – С. 17–24.
18. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохо-

ронними органами : Закон України № 975-IV від 19 червня 2003 р. // ВВР. – 2003. – № 46. – Ст. 366.

19. *Кушнір С.М.* Правові засоби громадського контролю в механізмі правового регулювання : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / С.М. Кушнір. – Запоріжжя, 2011.

20. *Денисюк С.Ф.* Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: адміністративно-правові засади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / С.Ф. Денисюк. – Дніпропетровськ, 2010.

21. *Сквірський І.О.* Зміцнення правових передумов інституту громадського контролю в Україні як пріоритетне завдання сьогодення / І.О. Сквірський // Форум права. – 2013. – № 2. – С. 502–507

22. *Дрейслер И.С.* О соотношении государственного и общественного контроля как гарантий социалистической законности / И.С. Дрейслер // Проблемы социалистической законности на современном этапе развития советского государства. – 1968. – С. 35–37.

23. *Беляев В.П.* Общественный контроль в современной России / В.П. Беляев // Конституционное и муниципальное право. – 2006. – № 6. – С. 2-6.

24. Проект Закону України «Про громадський контроль» № 6246 від 11.10.2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=6246&skl=5.

25. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93.

26. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // Офіційний вісник України. – 1998 р. – № 13.

27. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля : від 25.06.1998 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 33. – Ст. 1191.

28. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» Закон України: від 18 березня 2004 р., № 1629-IV // ВВР. – 2004. – № 29. – Ст. 367.

29. *Вітвіцький С.С.* Державний та громадський контроль в умовах розвитку громадянського суспільства: питання взаємозв'язку та взаємообумовленості / С.С. Вітвіцький // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 88–92.

30. *Сушинський О.І.* Контроль у сфері публічної влади: теоретико-методологічні та організаційно-правові аспекти : монографія / О.І. Сушинський. – Львів, 2002.

31. *Буздуган Я.* Правові засади участі громадських організацій у здійсненні громадського контролю / Я. Буздуган // Віче. – 2012. – № 12. – С. 11–13.

Наливайко Л.Р., Орешкова А.Ф. Общественный контроль в условиях современных евроинтеграционных процес сов. Исследуется содержание общественного контроля в контексте переходного этапа общественной трансформации, формирование гражданского общества в современных условиях евроинтеграции и глобализации. Анализируются научные подходы к определению понятия «общественный контроль» и предлагается его авторская дефиниция.

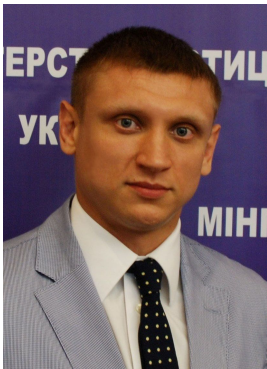
Ключевые слова: контроль, общественный контроль, государственный контроль, гражданское общество, правовое государство, демократия, органы исполнительной власти, органы местного самоуправления, евроинтеграция

Nalyvayko L. R., Orieshkova A. F. Civilian control in contemporary European integration processes. The article examines civilian control content in the context of transition period of society transformation, civil society formation in the globalized world and European integration. Civilian control policy as an efficient instrument to guarantee public balance of social living assumes significant importance at the present stage of political development under

the conditions of power decentralization. Civilian control matter considered as an integral part of law enforcement and positive impact on quality of laws and other regulatory legal acts that reflects the process of Ukraine's integrated legal space is quite topical matter in this respect. Scientific approaches to define «civilian control» definition were analyzed and author's definition was given. Despite ramified legal regulation, regulatory definition of civilian control is absent at the legislative level. Special law that would lay the legal base for the said institute has not been introduced yet today. There is a suggestion in scientific literature as to enactment of special law on civilian control in Ukraine to create efficient mechanism of civilian control, provide conditions for adequate realization of human rights and freedoms in this sphere.

Keywords: *control, civilian control, state control, civil society, state of law, democracy, executive authorities, local authorities, European integration.*

Надійшла до редакції 25.09.2015

Нестерович В. Ф.

доктор юридичних наук

(Луганський державний університет

внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, м. Суми)

УДК 342.729 : 341.231.14

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ МИРНИХ ЗІБРАНЬ ГРОМАДЯН

Проаналізовано конституційно-правове регулювання проведення мирних зібрань громадян у контексті досвіду Великобританії, США, Франції, Німеччини та деяких пострадянських країн. Вказується, що в основі конституційно-правового регулювання мирних зібрань лежить повідомний характер їхнього проведення. Такий підхід був запроваджений з метою упередження порушення громадського порядку та будь-якої іншої протиправної поведінки, яка могла виникнути як спонтанна реакція на ті чи інші дії під час проведення мирних зібрань громадян.

Ключові слова: *конституційно-правове регулювання, мирні зібрання, громадяни, свобода, зарубіжний досвід.*

Постановка проблеми. Проведення мирних зібрань громадян є визнаним міжнародним стандартом у галузі прав людини. Разом із тим питання конституційно-правового регулювання проведення мирних зібрань громадян в Україні досі залишається відкритим, оскільки закон, який би визначав порядок реалізації цього конституційного права, у нашій державі відсутній, що, у свою чергу, суттєво обмежує право громадян України на проведення мирних зібрань. У зв'язку з цим наразі нагально постало питання щодо розкриття конституційно-правового регулювання мирних зібрань громадян в Україні у контексті зарубіжного досвіду, що і є метою цієї статті. У цьому автору значну допомогу надали акти законодавства зарубіжних країн, а також праці таких вчених, як А. Градовський, Б. Страшун, Дж. Кіллан, Дж. Костелло, А. Євгенєва, Ю. Шкарлат, М. Денисова.